

Finansdepartementet - FIN

Postboks 8008 Dep
0030 OSLO

Vår referanse: 24/00264-4
Arkivkode: 200
Saksbehandler: Alexander Henriksen
Deres referanse:
Dato: 02.04.2024

Høringsvar: NOU 2023: 30: Utfordringer for lønnsdannelsen og norsk økonomi

Hovedpunkter i KS' vurdering

KS er enig med utvalgets hovedkonklusjoner, og stiller oss bak flertallsmerknaden til mindretallsmerknadene.

KS støtter opp om en koordinert lønnsdannelse gjennom frontfagsmodellen. Ved at konkurranseutsatt virksomhet er normgivende for lønnsveksten i andre sektorer, bidrar man til balanse i økonomien blant annet fordi det innebærer en balanserende mekanisme i utenriksøkonomien og man unngår en «alles kamp mot alle».

KS vil, som utvalget, understreke at det er tilstrekkelig fleksibilitet i frontfagsmodellen. Fordeling og prioritering av rammen innenfor eget avtaleområde er partenes ansvar. Modellen må også praktiseres tilstrekkelig fleksibelt til at systematiske skjevheter kan rettes opp over tid. Lønnsdannelsen må også være fleksibel nok til å understøtte en effektiv allokering av arbeidskraften hvis strukturelle forhold forutsetter endringer som en ikke har fått til gjennom andre virkemidler. Det er imidlertid viktig at lønnsdannelsen ikke undergraver de sentrale målene om en balansert økonomisk utvikling, høy sysselsetting og verdiskaping samt lav arbeidsledighet og ulikhet.

Etter utvalgets vurdering er en høy tariffdekning viktig for at frontfagsmodellen skal kunne fungere, noe KS er enig i.

Frontfagsmodellen – hovedtrekk og motivasjon slik KS ser det

Frontfagsmodellen innebærer at konkurranseutsatt sektor – frontfaget – forhandler først. Lønnsveksten for arbeidere og funksjonærer samlet i industrien i NHO skal være normgivende for lønnsveksten i resten av økonomien. NHO skal i samråd med LO utarbeide et anslag for årslønnsveksten i NHO-bedrifter i industrien. Dette vurderer KS som «rammen fra frontfaget» og skal oppfattes som en norm, hverken som et gulv eller et tak, for etterfølgende oppgjør.

Lønnsveksten i frontfaget tilpasses den økonomiske situasjonen og det konkurranseutsatt næringsliv kan «leve med» over tid. Frontfagets «jakt» etter en passe god kostnadmessige konkurranseevne innebærer én mekanisme som bidrar til balanse i utenriksøkonomien, som igjen er viktig for stabiliteten i økonomien. Når økonomien utsettes for store sjokk kan den betydelige reallønnsfleksibiliteten som følger av frontfagsmodellen bidra til å gjenopprette balansen.

Når det gjelder den kostnadmessige konkurranseevnen vil KS fremheve at det ikke nødvendigvis er et mål å gjøre den best mulig. En for god kostnadmessig konkurranseevne vil føre til at eksportsektoren blir

større enn det som skal til for å finansiere nødvendig import på lang sikt. Det vil «stjele» ressurser fra andre sektorer, og dermed bidra til å redusere produksjonen i næringer samfunnet på marginen er mer tjent med. KS er fornøyd med at utvalget derfor omtaler det som viktig at konkurranseevnen er tilstrekkelig god.

Internasjonale sammenlikninger viser generelt at land med koordinert lønnsdannelse har høyere sysselsetting og lavere arbeidsledighet enn andre land. Nivå og utviklingen i norsk økonomi har på mange områder også vært bedre enn de fleste sammenliknbare land. Verdiskapingen og sysselsettingen er høy, og ulikheten og arbeidsledigheten lav. Utvalget konkluderer med at de gode resultatene blant annet skyldes frontfagsmodellen og resten av det inntektspolitiske samarbeidet samt samspillet i den økonomiske politikken. KS støtter konklusjonen.

Praktiseringen av frontfagsmodellen

Etter Holden III-utvalget, hvor det ble enighet om hvordan frontfagsrammen skulle anslås, har det samlet sett vært små avvik mellom rammen og den faktiske årslønnsveksten i NHO-industrien. Før 2020 var det en tendens til at den faktiske lønnsveksten ble lavere enn rammen, mens det motsatte har vært tilfellet for de turbulente årene 2020-2022. I 2023 var den faktiske lønnsveksten igjen lavere enn rammen.

KS ser, som utvalget, at det er spenninger i lønnsdannelsen i offentlig sektor, også i kommunesektoren. I KS' tariffområde kom spenningene kommet til uttrykk blant annet ved Unio-streiken i 2021. Da var faktisk lønnsvekst i frontfaget høyere enn rammen, noe som bidro til en økt spenning mellom partene i synet på praktisering av frontfagsmodellen. Ved mellomoppgjøret i 2023 kom partene i KS' tariffområde til enighet uten meklung. Resultatet illustrerer fleksibiliteten som ligger i modellen.

Både utvalgets flertall og mindretall støtter frontfagsmodellen og de underliggende premisene i denne. KS støtter utvalgets syn på frontfagsmodellen. Lønnsdannelsen må være fleksibel nok til å understøtte en effektiv allokering av arbeidskraft, gi kvalitet i velferdstjenestene og gi rom for nødvendige strukturelle endringer, og samtidig må praktiseringen håndteres ved en tilstrekkelig koordinering, både mellom forhandlingsområdene og mellom partene i de enkelte tariffområdene. Vi vurderer at frontfagsmodellen er tilstrekkelig fleksibel.

Det inntektspolitiske samarbeidet og frontfagsmodellen innebærer betydelige fordeler for det norske samfunnet og det er avgjørende viktig at modellen videreføres. De iboende interessemotsetningene i lønnsdannelsen kan ikke unngås, og det er da av stor betydning å arbeide for å dempe spenningene gjennom konstruktivt samarbeid. KS vil fortsette arbeidet for å fremme dette samarbeidet.

Aktuelle utfordringer i makroøkonomien og lønnsdannelsen

Norsk økonomi står over for en rekke utfordringer i dag og ikke minst i årene som kommer. Mange av utfordringene har vært kjent lenge, som aldringen av befolkningen, nedbyggingen av oljesektoren og de menneskeskapte klimaendringene, mens andre må betraktes som nyere med deglobalisering, geopolitisk usikkerhet, mange flyktninger og økt satsning på forsvar blant annet på grunn av økt trusselnivå. På kort sikt er det en utfordring at krona har svekket seg markert gjennom de to siste årene.

Behovet for omstilling av næringsliv og av offentlig sektors produksjon av velferdstjenester, vil bli stadig mer prekær. En må regne med at veksten i verdiskaping blir lavere enn det man har vært vant til i de femten første årene av 2000-tallet. Det bidrar til at rommet for reallønnsvekst reduseres, som igjen kan øke utfordringene i lønnsdannelsen. KS støtter utvalget i oppfatningen om at å ha en koordinert lønnsdannelse basert på frontfagsmodellen gir et positivt bidrag til å håndtere utfordringene, og reduserer blant annet risikoen for store forskjeller i lønnsutvikling og at noen grupper kommer spesielt dårlig ut. En lønnsdannelse basert på frontfagsmodellen er dermed viktigere enn noen gang.

Utvalget har gått grundig inn i samspillet i den økonomiske politikken og lønnsdannelsen. Det er åpenbart viktig at de ulike politikkområdene har en riktig forståelse for de andre politikkområdene og lønnsdannelsen og kan ta hensyn til deres respons i sin atferd. Etter KS' mening betyr det ikke at alle områdene skal arbeide mot ett og samme delmål, som for eksempel å få inflasjonen tilbake til målet. Finanspolitikkenes rolle er spesiell og må være det politikkområdet som i størst grad tar hensyn til helheten i økonomien, på både kort og lang sikt.

Helge Eide
Administrerende direktør (fungerende)

Tor Arne Gangsø
Arbeidslivsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur